
Državni izpitni center

M 1 7 2 5 2 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 28. avgust 2017

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Identiteta in kultura**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ šola	
	1	♦ sekundarna socializacija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	dve od: ♦ družina ♦ mediji ♦ cerkev ...	
	2	♦ Ustrezno predstavijo enega od navedenih dejavnikov.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	Za posameznika: ♦ ponotranjenje kulture, vključevanje v kulturo, učenje družbenih vlog, oblikovanje osebnosti/ identitete	
	2	Za družbo: ♦ prenos oz. ohranjanje kulture/reprodukcija družbe in kulture	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	2	♦ Vrednote so ideje ljudi o njihovem pojmovanju dobrega, primernege lepega. So smernice/ vodila, okvir ureditve družbenega življenja in podlaga kolektivne zavesti.	
	1	♦ Navedejo ustrezen primer.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	ena od: ♦ multikulturalnost ♦ multikulturalnost ♦ multikulturalizem ♦ večkulturalnost ♦ kulturna pluralnost	
	2	♦ sobivanje posameznikov z različnimi kulturnimi značilnostmi v isti družbi	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	2	♦ razširjanje oziroma razpršitev elementov/ značilnosti ene kulture v drugo kulturno okolje	
	2	♦ Močnejše in vplivnejše družbe/kulture uspešnejše/bolj množično/vplivneje širijo svoje kulture (npr. amerikanizacija, germanizacije, evropeizacija). Gre za kulturni vpliv/pretok, ki poteka enosmerno/neenakomerno, tj. predvsem od zahoda k drugim delom sveta.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	♦ kulturni relativizem	

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ ekonomsko stanje (ali ekonomski položaj)	
	2	♦ premoženje (različne oblike lastnine, npr. lastnina nepremičnin, delnic, deležev v podjetjih itd.) ♦ dohodki	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ C	
	2	♦ utemeljitev v smislu, da se ob predpostavki enakih možnosti izobraževanja izrazijo posameznikove sposobnosti, ambicije, prizadevnost itd., da je torej status odvisen od posameznikove dejavnosti, da lahko sam vpliva nanj	Za ustrezno utemeljitev 2 točki, za pomanjkljivo utemeljitev ustrezno manj točk.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ statusni simboli	
	2	dve od: ♦ materialne dobrine ♦ načini obnašanja in izražanja ♦ vključenost v socialna omrežja ♦ preživljanje prostega časa ...	Primeri morata biti različna.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	♦ utemeljevanje, upravičevanje neenakosti/slojevitosti tako, da bi ga sprejemala večina pripadnikov družbe kot upravičenega, pravičnega ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	ena od: ♦ kaste ♦ suženjstvo ♦ stanovi ♦ razredi	
	1	Predstavitev način legitimiziranja, ena od: ♦ upravičevanje z religijo pri kastnem in stanovskem sistemu ♦ utemeljevanje razredne slojevitosti s sposobnostmi in prizadevnostjo posameznika ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	♦ relativna revščina	
	2	♦ Ljudje nimajo dovolj virov, da bi si zagotovili vsaj minimalno sprejemljivo življenje (življenjsko raven) v neki družbi, to pa je odvisno od gospodarske razvitosti.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ fleksibilne oblike zaposlovanja	Pravilna je tudi rešitev »preke(a)rne«.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	2	dve od: ♦ večje tveganje revščine ♦ nizka socialna varnost ♦ večja izpostavljenost brezposelnosti ♦ negativen vpliv na zdravje posameznikov ♦ socialna izključenost ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	♦ Na visoke položaje se lahko povzpnejo večinoma tisti, katerih starši so bili na enakem, tj. visokem položaju.	

3. Družina

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ majhna skupina ♦ člani so med seboj tesno čustveno povezani ♦ močan občutek pripadnosti ♦ močan družbeni nadzor ♦ zelo pomembna vloga v primarni socializaciji ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	♦ asimetrična (segregirana) delitev vlog	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ simetrična (integrirana) delitev vlog	
	2	♦ Partnerja si delo in dolžnosti enakovredno delita. ♦ Ni delitve dela na tipično ženske in moške dejavnosti.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ ni več ene same prevladujoče oblike družine ♦ simetrična delitev družinskih vlog ♦ nestabilnost družine ♦ zmanjševanje števila članov družine ♦ prenos družinskih funkcij na druge institucije ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ otroci (skrb zanje in njihova vzgoja)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	4	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ spremenjena socialna funkcija zakonske zveze ♦ večja družbena sprejemljivost razvez ♦ različna pričakovanja zakoncev ♦ spremenjen družbeni položaj žensk ♦ zvišan življenjski standard ljudi ♦ manjši vpliv širših sorodstvenih mrež ... 	Za vsak ustrezen pojasnjen razlog 2 točki, za delno ustrežno pojasnjeno razlago 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	2	♦ Družba z reproduktivno funkcijo nadzoruje in uravnava spolno aktivnost ljudi ter posledično rojstvo otrok, kar je nujno za biološko reprodukcijo družbe.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	2	♦ Prvotno organizirana družina zaradi različnih dejavnikov razpade (razveza zakona, smrt enega od staršev ...) in vzpostavi se nova družina.	Za celovit odgovor 2 točki, za delno ustrezen odgovor ustrezno manj točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	2	♦ V družino orientacije je posameznik rojen, ima vlogo otroka. ♦ Družino prokreacije si posameznik ustvari sam, ima vlogo starša, partnerja.	

4. Delo in prosti čas

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	dve od: ♦ nižji dohodki ♦ ni napredovanj ♦ manj socialnih pravic ♦ nezanesljivost zaposlitve ...	Za navedbo dveh značilnosti 1 točka.
	1	ena od: ♦ delo po pogodbi ♦ delo na vpoklic ♦ priložnostno delo ♦ delo s skrajšanim delovnim časom	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ Neformalno delo pomeni neplačano proizvodnjo dobrin in storitev. ♦ Siva ekonomija pomeni plačano, vendar neprijavljeno delo zunaj institucij.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	4	štiri od: ♦ nadomestilo za čas bolezni ♦ nadomestilo za brezposelnost ♦ zdravstveno zavarovanje ♦ pokojnina ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	2	dve od: ♦ povečevanje brezposelnosti ♦ povečevanje deleža zaposlenih za določen čas ♦ selitve proizvodnje v države s ceneno delovno silo ♦ odpuščanje ♦ iskanje ustreznih tehnoloških rešitev za pocenitev proizvodnje ♦ prilagoditve v organizaciji dela	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	tri od: ♦ mezda/plača ♦ varnost delovnih mest ♦ pogoji dela ♦ dopust ♦ socialno zavarovanje ♦ soudeležba pri dobičku	Za navedbo treh elementov kolektivne pogodbe 2 točki, za navedbo dveh ali enega 1 točka.
	1	♦ stavka	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ varnost delovnega mesta ♦ napredovanje ♦ dobri dohodki ♦ usposabljanje 	Za vse štiri navedene značilnosti 2 točki, za tri ali dve navedbi 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ fleksibilnost	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.10	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ pojmovanje dela kot sredstva za doseg drugih ciljev ♦ stopnja zadovoljstva ni odvisna od značilnosti zaposlitve, temveč od denarja ♦ instrumentalizacija dela ne daje priložnosti za samouresničitev 	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo prisilo in oblast v družbi. ♦ Vzpostavijo razlike med njima. ♦ Predstavijo tipologijo oblasti M. Webra (tradicionalna, karizmatična, racionalno-legalna oblast). ♦ V razpravi opozorijo na sorodnosti oz. razlike med njimi, jih umestijo v zgodovinski okvir ter ovrednotijo njihove značilnosti/delovanje (npr. z vidika etičnosti, trajnosti, legitimnosti, uporabe prisile ...). 	Če tipe oblasti le predstavijo in o njih ne razpravljajo, dobijo največ 15 točk.

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo spolni dimorfizem (biološko določene razlike med spoloma) in spolno dihotomijo (družbene razlike in neenakosti glede na spol). ♦ Analizirajo biološki spol (kaj je, v katerih telesnih oziroma anatomskih razlikah se kaže ...). ♦ Analizirajo družbeni spol (ga opredelijo z njegovimi različnimi razsežnostmi, kot so spolna identiteta, pričakovani vzorci vedenja, spolne vloge itd.). ♦ Analizirajo družbene razlike in neenakosti med spoloma na različnih področjih družbenega življenja. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<p>V odgovor vključijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelitev šole in družbene neenakosti ♦ predstavijo šolo kot dejavnik družbene neenakosti in pomen šolskega sistema za uveljavljanje načela meritokracije – funkcionalistični pogled (Parsons – vsi tekmujejo pod istimi pogoji, enaka merila za vse, sposobnejši, prizadevnejši so uspešnejši ...) ♦ pomen subkulturnih razlik in kulturnega kapitala (Bernstein – restriktivni in elaborirani govorni kod, Bourdieu – pomen kulturnega kapitala) ♦ pomen razrednih razlik, materialnih razlik (izobrazba, ekonomski položaj staršev) ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelevanje množičnih medijev. <p>Temeljne funkcije:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ informativna funkcija; seznanjanje javnosti z dogodki, ♦ interpretacijska funkcija; pojasnjevanje dogodkov, ♦ socializacijska funkcija; prenos kulturne dediščine, znanj, vrednot in norm, ♦ zabavna funkcija; razvedrilo in sprostitev. <p>Razlaga:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ teorija hipodermične igle <p>Druge razlage:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ moč občinstva ♦ vpliv družbenega konteksta ♦ upoštevanje družbenega okvira na vpliv medijev ♦ (Učinki medijev na občinstvo so odvisni od različnih družbenih dejavnikov.) 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<p>V odgovor vključijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ pojasnitev funkcij znanosti (praktične, spoznavne, kulturološke) ♦ razlago etičnih dilem v znanosti (vprašanj, ki se nanašajo na proces raziskovanje in uporabo znanstvenih spoznanj) ♦ uporabo primerov v utemeljitvi 	Za polno število točk je potrebna smiselna povezanost odgovorov.

Skupno število točk IP 2: 40